

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

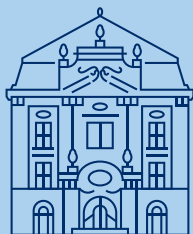
74. koncertná sezóna 2022/2023

CYKLUS SLOVENSKÉHO KOMORNÉHO ORCHESTRA

Cyklus SKO

29. 1. 2023 / nedeľa / SKO4

Koncertná sieň Slovenskej filharmónie / 16.00 h

Hommage à Bohdan Warchal

SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

EWALD DANEL *umelecký vedúci*

SHLOMO MINTZ *dirigent, husle*

Franz Schubert (1797 – 1828)

**Rondo A dur pre husle a sláčikový
orchester, D. 438** 15'

Igor Stravinskij (1882 – 1971)

Koncert Es dur *Dumbarton Oaks* 15'
(upr. Gustav Mahler)

Tempo giusto

Allegretto

Con moto

Franz Schubert (1797 – 1828)

Sláčikové kvarteto č. 14 d mol 30'

Smrť a dievča, D. 810 (upr. Gustav Mahler)

Allegro

Andante con moto

Scherzo. Allegro molto

Presto

Názory Gustava Mahlera na tvorbu iných hudobníkov je potrebné chápať v kontexte doby, v ktorej vznikali, ale tiež s ohľadom na výnimočný a originálny tvorivý talent, prejavujúci sa v skladateľských i dirigentských kompetenciách tohto umelca zosobňujúceho atmosféru a rozpory *fin de siècle*. Napríklad Mahlerove interpretácie Beethovena boli vo svojej dobe vysoko cenené, no v textoch o skladateľovi možno nájsť rovnako často ako slová chvály aj kritické výhrady, s akými boli prijímané jeho „retuše“. Voľnosť, s akou Mahler pristupoval k Beethovenovi, nebola len dedičstvom romantizmu, ale súvisela tiež s chápaním jeho vlastného miesta v dejinách. Beethoven nebol pre Mahlera nedotknuteľným symbolom národnej hrdosti, reprezentoval začiatok novej éry v umení, ktoré sa vďaka nemu stalo hlboko osobným a malo ambíciu meniť, či prinajmenšom prinášať svedectvo o svete – aj preto sa Mahler v mnohých ohľadoch považoval za Beethovenovho nástupcu. Už v roku 1920 hudobný historik a kritik Paul Stefan (1879 – 1943), autor knihy *Gustav Mahler; eine Studie über Persönlichkeit und Werk*, napísal, že Mahlerovo a Beethovenovo meno sa budú vždy objavovať blízko seba, pretože ich hudba vyjadruje „vedomie doby“ nielen v hudobnej, ale tiež v spirituálnej rovine. Obidvoch skladateľov spája podľa Stefana vážnosť a viera, zvlášť viera v odpustenie a spasu vďaka čomu nie je žiadne utrpenie márne. Mahlerove aranžmány komorných skladieb Franza Schuberta a Ludwiga van Beethovena pochádzajú z toho istého obdobia, z 90. rokov 19. storočia. Úprava *Sláčikového kvarteta d mol „Smrť a dievča“* vznikla počas skladateľovho pôsobenia v Hamburgu. Napriek tomu, že Mahler plánoval pre sláčikový orchester upraviť celé dielo, na koncerte 19. novembra 1894 v Hamburgu zaznela napokon len druhá časť. Podľa slov kritiky Mahler zbavil Schubertovo dielo intimity. Skladateľ, pripravujúci aj aranžmány ďalších Schubertových skladieb, aj kvôli týmto výhradám v práci ďalej nepokračoval.

Mahlerov vzťah k hudbe **Franza Schuberta** bol kritičejší než v prípade Beethovena. V liste priateľke Natálii Bauer-Lechnerovej z júla roku 1900 referuje, že si prehrál Schubertovu kompletnú komornú tvorbu, v ktorej podľa neho skladateľské remeslo výrazne zaostáva za invenciou a schopnosťou vyjadriť hudbou emócie. No v tom istom liste súčasne píše, že „*Schubertove melódie sú večné, tak ako Beethovenove a Wagnerove.*“ Pre úplnosť však treba dodať, že pod kompletnou komornou tvorbou Schuberta Mahler myslí dvanásť diel, ktoré mu boli v tom čase známe. Z nich berie na milosť štyri. V tomto kontexte potom

nemôže prekvapiť, že zo všetkých skladateľových piesní je ochotný akceptovať len osemdesiat. **Sláčikové kvarteto č. 14 d mol Smrť a dievča, D. 810** (*Der Tod und das Mädchen*) dostalo svoj názov podľa Schubertovej piesne (D 531) z roku 1817. Jej melódiu skladateľ použil ako tému variácií v 2. časti kvarteta (*Andante con moto*). Schubertom zhudobnený text nemeckého básnika Matthiasa Claudiusa (1740 – 1815) predstavuje Smrť, prichádzajúcu nečakane v rokoch mladosti, ktorá desí, no súčasne je tiež príslubom pokoja. Som priateľka, netrestám, nie som krutá, len odvahu, napokon spočinieš mätko v mojom náručí, hovorí v básni Smrť. Hoci umelecké diela poukazujúce na krátkosť a pominuteľnosť ľudského života („memento mori“), vrátane tých, ktoré stavajú do kontrastu mladosť a smrť, majú v dejinách európskeho umenia dlhú tradíciu, v kontexte Schubertovho života možno sotva odignorovať autobiografický rozmer kompozície. Kvarteto pochádza z roku 1824, no publikované bolo až po smrti skladateľa, ktorý v čase vzniku diela zápasil so syfilisom. Znalci Schubertovej hudby sú presvedčení, že myšlienky na Smrť predstavujú jednotiaci motív celého diela – od zápasu s ňou v prvej časti (*Allegro*) až po jej triumf vo finále (*Presto*), ktoré využíva rytmus talianskej tarantely. „*Len výnimočnosť diel ako Kvarteto d mol nás môže utešiť z predčasnej a smutnej smrti tohto Beethovenovho prvorodeného, ktorý za niekoľko málo rokov dosiahol toľko, ako nikto pred ním,*“ napísal Robert Schumann (1810 – 1856) o hudbe, z ktorej cítiť vážnosť, zmierenie, ale azda aj vieru (aby sme sa vrátili k citátu Paula Stefana z úvodu, ktorý spája Beethovena, Mahlera, ale tiež Schuberta), že žiadne utrpenie nie je márne.

Zriedkavejšie uvádzané Schubertovo **Rondo A dur pre husle a sláčikový orchester, D. 438** pochádza z júna roku 1816. Existuje hypotéza, že skladbu, ktorú možno uviesť aj v obsadení sláčikového kvarteta, Schubert skomponoval pre seba alebo svojho brata. Počas Schubertovho života dielo, blížiac sa azda najviac sólovému koncertu, ktorý skladateľ ale nikdy nenapísal, ostalo v rukopise – tlačou vyšlo až ako súčasť súborného vydania pripravovaného muzikológom Eusebiom Mandyczewskim v 90. rokoch 19. storočia. V súvislosti s Franzom Schubertom určite stoja za zmienku jeho dva pobyty v Želiezovciach, kde pôsobil ako učiteľ hudby v rodine Johanna Carla Esterházyho. Prvýkrát esterházyovské sídlo navštívil v roku 1818, druhýkrát v roku 1824, v období dočasného zlepšenia zdravotného stavu. Vznik *Kvarteta „Smrť a dievča“* spadá práve do tohto obdobia.

„Počas dlhého a plodného života vytvoril mimoriadne osobité dielo, ktoré akoby obsiahlo všetku hudbu – od primitívneho ľudového umenia po vysoko sofistikovaný serializmus, od asketickej cirkevnej hudby po otvorený jazz. Cez osobitú alchýmiu, akýmsi tajným kúzlom dokázal toto všetko absorbovať a vydať späť v úplne novej, originálnej a nenapodobiteľnej podobe,“ napísal o **Igorovi Stravinskom** legendárny americký dirigent a skladateľ Leonard Bernstein. Súčasťou Bernsteinom zmiennej alchýmie bola aj Stravinského hra s minulosťou, ktorá v hudbe 20. storočia dostala pomenovanie neoklasicizmus. Nová cesta, na ktorú skladateľ nastúpil po tzv. ruskom období baletom *Pulcinella* (1920), sa nepozdávala rovnako všetkým. Nemecký skladateľ Hans Eisler novej štýlovej orientácii Stravinského v duchu svojho marxistického presvedčenia vyčítal buržoázny pôvod a génus taktovky Wilhelm Furtwängler označil neoklasicizmus za triviálny second-hand s poznámkou, že vždy radšej uprednostní „hlúpeho Brucknera než premúdrelého Stravinského.“ Nemožno obísť ani apoštola hudobnej avantgardy, frankfurtského filozofa Theodora Wiesengrunda Adorna, pre ktorého sa skladateľ touto zmenou stal raz a navždy symbolom reakcionárstva. Arnold Schönberg zase ocenil Stravinského zmenu štýlového smerovania posmešným veršíkom, kde ho prirovnáva k „papá Bachovi“ a označuje za „malého Modernského“. „Môže skladateľ siahnuť po hudbe minulosti a súčasne sa pohybovať vpred?“ pýta sa Stravinskij v knihe *Témy a epizódy* (1966) a vzápätí priznáva, že odpoveď na takúto akademickú otázku ho nikdy netrápila. Do skupiny „neoštýlových“ kompozícií patrí aj Stravinského **Koncert Es dur Dumbarton Oaks**. Dumbarton Oaks vo Washingtone DC je názov bývalého sídla Roberta a Mildred Blissovovcov – mecénov, ktorí sa stali americkými priateľmi skladateľa. *Concerto „Dumbarton Oaks“*, Stravinského pocta Johannovi Sebastianovi Bachovi, je posledným dielom skladateľa vytvoreným v Európe. Robert Craft uvádza, že inšpiráciou k napísaniu skladby bolo uvedenie tretieho z *Brandenburských koncertov*, ktorý Stravinskij dirigoval v roku 1937 v Clevelande. Kompozíciu si objednala Mildred Blissová pri príležitosti 30. výročia svadby. Premiéru virtuózneho neobarokového koncerta grossa dirigovala 8. 5. 1938 Nadia Boulangerová. Skladateľ bol v tom čase i s rodinou hospitalizovaný vo švajčiarskom sanatóriu. Skladbu v Dumbarton Oaks dirigoval napokon v roku 1947 a opäť pri zlatom výročí svadby Blissovovcov v roku 1958. „Bach by mi určite s radosťou poskytol niektorú zo svojich tém, tento spôsob výpožičiek bol celkom podľa jeho gusta,“ povedal skladateľ

neskôr o inšpirácii dielom veľkého barokového majstra. Pri počúvaní tejto duchaplnej a hravej hudby nie je vôbec ťažké podobnej predstave uveriť.

Andrej Šuba

SHLOMO MINTZ

izraelský huslista má na svojom konte viacero prestížnych ocenení: Premio Internazionale Accademia Musicale Chigiana, Diapason D'Or, Grand Prix du Disque, Gramophone Award, Edison Award, Cremona Music Award, okrem toho získal v roku 2006 dostal čestný doktorát na Ben-Gurion University v Beershebe (Izrael) a v roku 2022 bol menovaný za čestného člena Jerusalem Academy of Music and Dance v Izraeli.

Shlomo Mintz študoval u Isaaca Sterna a Dorothy DeLay (New York). Už ako mladý huslista spolupracoval s umelcami ako Mstislav Rostropovič, Itzhak Perlman, Zubin Mehta, Claudio Abbado, Carlo Maria Giulini, Riccardo Muti, Yuri Temirkanov a ďalší.

Ako osemnásťročný sa začal venovať aj dirigovaniu. Spolupracoval s orchestrom Royal Philharmonic vo Veľkej Británii, Detroit Symphony Orchestra, Rotterdam Philharmonic Orchestra, Orchestre National de France, Filarmonica della Scala, Melbourne Symphony a ďalšími. Mintz je spoluzakladateľom Medzinárodných husľových majstrovských kurzov Keshet Eilon v Izraeli a je tiež jedným z hlavných patrónov projektu „Violins of Hope“, ktorý sa zameriava na profily huslistov – obete holokaustu II. svetovej vojny.

V roku 2019 nahral pre vydavateľstvo DECCA šesť husľových sonát Eugèna Ysaÿa. Pri príležitosti svojho jubilea (60 rokov) nahral i koncerty Mendelssohna.

Deutsche Grammophon vydal edíciu trinástich CD, ktorá obsahuje koncerty Mendelssohna, Prokofieva, Sibelia, Lala a Vieuxtempsa. V posledných rokoch sa Mintz začal venovať aj kompozičnej činnosti, jeho Anthem to an Unknown Nation mala premiéru v júni 2017 vo Vigadó Grand Hall v Budapešti, Sonatina pre husle a klavír zaznela v Istanbule v októbri 2017.

Pravidelne je prizvaný do porôt medzinárodných súťaží: Čajkovského súťaž v Moskve, Queen Elisabeth International Music Competition v Bruseli, International Henryk Wieniawski Competition v Poznani. V súčasnosti je prezidentom poroty pre International Violin Competition Buenos Aires a tiež Tucuman Festival and National Violin Competition v Argentíne. Zároveň je prezidentom maďarskej súťaže Ilona Fehér Budapest Violin Competition.

EWALD DANEL

študoval hru na husliach a dirigovanie na ostravskom konzervatóriu a Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Absolvoval dirigentský kurz u Karla Österreichera, kurz zborového dirigovania u Jana Wierszyłowského a doktorandské štúdium u Bohdana Warchala. Po ukončení štúdia pôsobil ako koncertný majster v Symfonickom orchestri Slovenského rozhlasu a v orchestri Slovenského národného divadla. Od roku 1985 je koncertným majstrom Slovenskej filharmónie a od roku 2001 umeleckým vedúcim Slovenského komorného orchestra.

Ako sólista a dirigent sa predstavil na koncertných pódioch v mnohých krajinách Európy i zámoria (Japonsko, Kórea, Egypt, Panama, Brazília, USA). Dlhodobá spolupráca ho spája s Orquestra Sinfonica Municipal São Paulo, Hiroshima Symphony Orchestra, Akita Chamber

Orchestra, Tokyo Harmonia Chamber Orchestra, vystupoval s orchestrami Klang Verwaltung München, Orchestra Ensemble Kanazawa, Nagoya Philharmonic Orchestra, Osaka Symphoniker, Sakata Philharmony, Slovenská filharmónia, Prague Philharmonia, Orquesta Filarmónica de Málaga, Janáčkova filharmonie Ostrava a i. V Hiroshima Symphony Orchestra bol v rokoch 2008 – 2014 hlavným hosťujúcim dirigentom.

Okrem dirigentských a sólistických aktivít má umelec bohaté skúsenosti v oblasti komornej hry – primárius Slovenského kvarteta od r. 1986, spoluzakladateľ Slovenského klavírneho tria, Kubínovho kvarteta (na violovom poste), niekoľko rokov člen súboru Musica aeterna, v rokoch 1992 – 1996 umelecký vedúci orchestra Cappella Istropolitana. Umelec sa spolupodieľa na rôznych projektoch v komorných ansámblach doma i v zahraničí. Je držiteľom Ceny Sebastian za mimoriadny prínos k odkazu diela J. S. Bacha.

Ako pedagóg pôsobil v rokoch 1987 – 1998 na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, v rokoch 1999 – 2003 a 2007 – 2009 bol hosťujúcim profesorom na Aichi Prefectural University of Fine Arts and Music v Nagoyi v Japonsku. V súčasnosti je pedagógom na Akadémii umení v Banskej Bystrici.

Ako umelecký vedúci Slovenského komorného orchestra inicioval cyklus koncertov v chrámoch, koncerty pre ľudí so zdravotným znevýhodnením, vznik nových skladieb a mnohé mimoriadne projekty. Opakovane uvádza Biblické piesne A. Dvořáka ako projekt otvorený pre široký okruh záujemcov, napr. na festivale Pohoda 2018 za účasti vyše 250 spevákov. Cílená dlhodobá spolupráca s rôznymi cirkevnými a amatérskymi speváckymi zbormi a hudobnými súbormi v role dirigenta, organizátora i autora duchovnej hudby je významnou súčasťou jeho umeleckých aktivít.

SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

vznikol na jeseň roku 1960 na pôde Slovenskej filharmónie. Pri jeho zrode stál vynikajúci huslista sliezskeho pôvodu Bohdan Warchal (1930 – 2000). Od svojho založenia bol jedným z najpopulárnejších súborov v oblasti klasickej hudby na Slovensku. Od roku 2001 vedie orchester huslista Ewald Danel.

Okrem pravidelných koncertov na pôde Slovenskej filharmónie a účinkovania na domácich a zahraničných festivaloch, orchester uskutočňuje aj mimoriadne koncertné projekty. Pre slovenské publikum objavil mnohé, doteraz na Slovensku neuvedené diela svetových autorov, uskutočnil slovenskú premiéru diela „Osem ročných období“ A. Vivaldiho a A. Piazzollu, vo vlastnom aranžmáne viackrát uviedol piesne J. Ježka. Významnou mierou sa podieľa na uvádzaní slovenskej hudobnej tvorby, od roku 2001 premiéroval viac ako sedemdesiat skladieb.

Mimoriadnymi koncertmi si orchester pravidelne pripomína nielen významné výročia jubilujúcich skladateľov a hudobných osobností, ale každoročne organizovaným slávnostným koncertom Hommage à Bohdan Warchal i výrazný prínos svojho zakladateľa pre slovenskú hudobnú scénu. V rámci koncertného cyklu Hudba v chrámoch dlhodobou umeleckou spoluprácou podporuje prácu profesionálnych a neprofesionálnych speváckych zborov. Z ďalšej pozoruhodnej koncertnej činnosti je dôležité spomenúť, že orchester už niekoľko rokov pokračuje v takmer dvestoročnej bratislavskej tradícii uvádzania

diela J. Haydna Sedem posledných slov nášho Spasiteľa na kríži v Katedrále sv. Martina na Kvetnú nedeľu; pokračuje tiež v pravidelnom uvádzaní Koncertov bez bariér pre ľudí so zdravotným znevýhodnením.

V sezóne 2022/2023 orchester vystúpil v Berlíne, Paríži a Krakove, plánované je účinkovanie v Prahe. Účinkovať bude aj na domácich podujatiach Nitrianska hudobná jar, Banskobystrická hudobná jar, Hudobné leto Trenčianske Teplice, Bojnické hudobné leto. Počas sezóny s orchestrom vystúpia sólisti ako Shlomo Mintz, Katalin Stefula a ďalší.

BUDÚCI PROGRAM

07. 02. / ut / K3

Malá sála SF, 19.00

vstupenky 13 €

ROBERT BÍLÝ *klavír*

Pierre Boulez Douze Notations

Claude Debussy Odblesky na vode

Henri Dutilleux Serenáda Es dur, op. 6

Franz Liszt Sonáta pre klavír h mol, S. 178

Fryderyk Chopin Scherzo č. 2 b mol, op. 31

09. 02. / št / D4 _ 10. 02. / pia / E4

Koncertná sieň SF, 19.00

vstupenky 16 €, 13 €

RALF WEIKERT *dirigent*

ROBERT BÍLÝ *klavír*

Ludwig van Beethoven Koncert pre klavír a orchester č. 1 C dur

Anton Bruckner Symfónia č. 4 Es dur Romantická, WAB 104

12. 02. / ne / SKO5

Stíповá sieň SF, 16.00

vstupenky 11 €

SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

EWALD DANEL *umelecký vedúci, husle*

Wolfgang Amadeus Mozart

Koncert pre husle a orchester č. 5 A dur, KV 219

Symfónia č. 29 A dur, KV 201

15. 02. / st / J1

Koncertná sieň SF, 18.00

vstupenky 10 €, 8 €

SYMFONICKÝ ORCHESTER KONZERVATÓRIA V BRATISLAVE

JURAJ JARTIM *dirigent* / **ELENA JAREŠOVÁ** *klavír* /

BARBORA NÁVOJSKÁ DVORSKÁ *soprán* /

SAMUEL LIHOTSÝ *organ*

Wolfgang Amadeus Mozart

Koncert pre klavír a orchester č. 23 A dur, KV 488

Ľuboš Bernáth

Ani nevieš, ako mi je otupno, ária Besnej z opery Margita a Besná

Alexandre Guilmant Symfónia č.1 pre organ a orchester, op. 42

Antonín Dvořák Symfónia č. 8 G dur, op. 88

16. 02. / št / A5 _ 17. 02. / pia / B5

Koncertná sieň SF, 19.00

vstupenky 20 €, 16 €

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

SLOVENSKÝ FILHARMONICKÝ ZBOR

JAMES JUDD *dirigent* / **THOMAS LANG** *zbormajster* / **ĽUBICA**

VARGICOVÁ *soprán* / **VERONIKA HAJNOVÁ** *mezzosoprán* /

ALEŠ BRISCEIN *tenor* / **ONDREJ MRÁZ** *bas*

Ludwig van Beethoven Missa solemnis D dur, op. 123

26. 02. / ne / O2

Koncertná sieň SF, 16.00

vstupenky 10 €, 7 €

WILLIBALD GUGGENMOS *organ*

Bach / Saint-Saëns / Liszt / Franck / Bonnet / Lemare

28. 02. / ut / KH2

Malá sála SF, 19.00

vstupenky 10 €

JÁN SLÁVIK *violončelo* / **DANIELA VARÍNSKA** *klavír*

Ludwig van Beethoven

Sonáta pre violončelo a klavír č. 1 F dur, op. 5 č. 1

Sonáta pre klavír č. 28 A dur, op. 101

Sonáta pre violončelo a klavír č. 5 D dur, op. 102 č. 2

Hlavný partner

Partneri

Mediálni partneri

Slovenská filharmónia
Medená 3
816 01 Bratislava
Slovenská republika
www.filharmonia.sk

Pokladnica Slovenskej filharmónie

Reduta, Nám. Eugena Suchoňa 1, Bratislava
otvorená v pracovných dňoch
po 09.00 – 14.00, ut – pia 13.00 – 19.00
a hodinu pred koncertom v mieste jeho konania

Rezervácie

tel.: +421 2 20 47 52 33

+421 2 20 47 52 93

e-mail: vstupenky@filharmonia.sk

online predaj a rezervácie vstupeniek

www.filharmonia.sk, www.navstevnik.sk

Predaj vstupeniek aj v sieti Ticketportal

Slovenská filharmónia je štátna príspevková
organizácia Ministerstva kultúry SR

Slovenská filharmónia vyhotovuje obrazové
snímky a zvukové a zvukovo-obrazové
záznamy z koncertov a je oprávnená ich použiť
primeraným spôsobom na umelecké účely.

